

Beste allemaal,

In de eerste plaats bedankt voor het komen naar de workshop, de interactie, vragen, discussie en de leuke reacties! Het was een geslaagde dag.

Hierbij de basis versie van de powerpoint; de gebruikte bronnen en links staan per dia in de notes. Ben je op zoek zijn naar een speciaal artikel of uitgewerkt lesvoorbeeld, laat het even weten via linkedin of via albh@hethwc.nl.

Wanneer je geïnteresseerd bent in een uitgebreide versie van de workshop bij jou op school, voorbeeldlessen of een docententraining leesvaardigheid dan hoor ik het ook graag. En anders tot ziens op ResearchED2024!!

Vriendelijke groet,

Hans-Willem

Aandachtspunten leesvaardigheid, leesmotivatie en tekstbegrip

Hans-Willem Alblas

Culturele Studies (UvA), Bedrijfskunde (Keele University) en Communicatie Wetenschappen (UvA)

Docent Nederlands en (bedrijfs)economie in VO (havo/vwo) en PO (groep 7/8)

Onderwijskunde (OU, 2022)

Aandachtsgebieden: Leesvaardigheid, tekstbegrip, leesmotivatie, metacognitie, zelfregulerend leren en samenwerkend leren

Leescrisis

Leesvaardigheid onder Nederlandse jongeren neemt af, vooral onder jongens.
Gemiddelde PISA-score vertoont in 2018 een significante daling ten opzichte van 2015 en Nederland scoort in 2018 onder het EU-gemiddelde

Laaggeletterdheid: Voor een kwart van de 15-jarigen dreigt laaggeletterdheid

Daling leesplezier: Nederlandse leerlingen blijken de minst gemotiveerde lezers van alle landen die deelnamen aan het PISA-onderzoek (Gubbels et al., 2019).

Vrijetijdslezers scoren hoger op

- Woordenschat
- Tekstbegrip
- Basisvaardigheden van lezen/spelling
- Technisch lezen
- Spelling dictee
- Intelligentie
- Academisch succes

Vooral woordenschat en technisch lezen

Hoe wordt een leerling een vrijetijdslezer?

1. Voorlezen: Voorgelezen kinderen (prentenboeken): lezen later meer en scoren hoger op leesvaardigheid

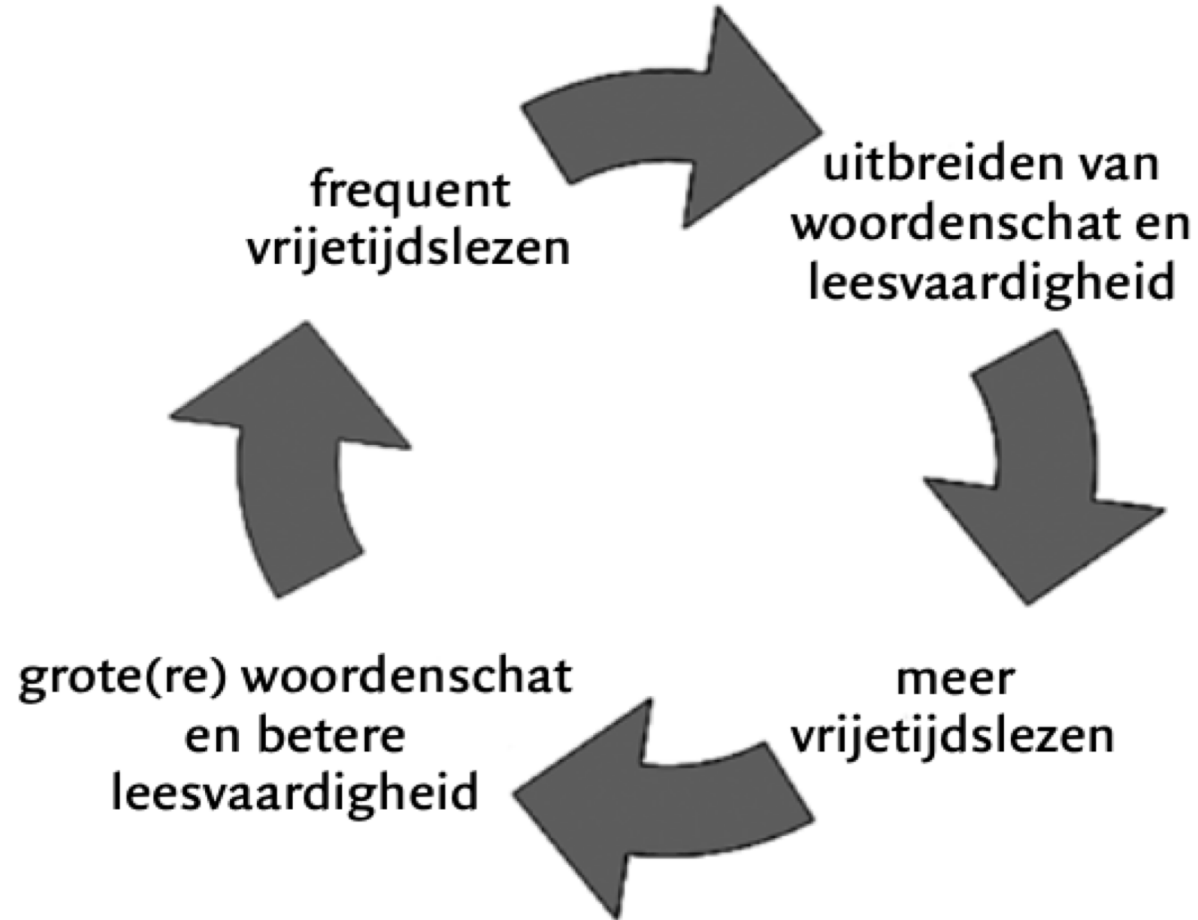
2. Boekrijke omgeving: Boekherkenningslijst, schrijvers herkennen, aantal boeken in huis

! De afstand tussen goede en zwakke lezers wordt groter naarmate kinderen ouder worden. Lezen wordt elk schooljaar belangrijker.

- Zwakke lezers stimuleren: hulp nodig van ouders, leerkracht, bibliotheek.
- Vrijetijd lezers creëren en leerlingen in de positieve leesspiraal krijgen.

Positieve spiraal van vrijetijdslezers

Plezier in lezen, succeservaring zorgt voor meer lezen
(maar er is ook een negatieve spiraal mogelijk (Mol & Bus, p. 11))

Figuur 6. Positieve spiraal

Simple View of Reading

Leesvaardigheid =
Woordherkenning + Taalbegrip

Woordherkenning (W)

De herkenning van gedrukte woorden door een lezer moet ***nauwkeurig*** en ***automatisch*** zijn om begrip te ondersteunen.

Taalbegrip (T)

Hangt af van achtergrondkennis, woordenschat, het vermogen om formele en complexe zinspatronen te ontcijferen, herkennen van samenhang in een tekst en tussen teksten.

Teaching Reading /s Rocket Science (Moats, 2020)

- Verschillen in leesvaardigheid zijn vrijwel altijd het resultaat van verschillen in de kansen van leerlingen om te leren, niet hun leervermogen.
- Lezen leren is raketwetenschap, en ook gevestigde wetenschap, met duidelijke, specifieke, praktische instructiestrategieën die leraren ondersteunen bij verbeteren van leesvaardigheid.

Stap 1. Woordherkenning verbeteren

Wanneer **woordherkenning** snel en nauwkeurig is, heeft een lezer voldoende mentale energie om na te denken over de betekenis van de tekst. (CLT)

Wat hebben zwakke leerlingen nodig?

Instructie op specifieke fundamentele taalvaardigheden.

Verhogen van bewustzijn en vaardigheid door middel van elke laag van de taalorganisatie: inclusief geluiden, lettergrepen, betekenisvolle delen (morfemen), zinsdelen, zinnen, paragrafen en verschillende tekstgenres.

Stap 2. Taalbegrip verbeteren

Woordenschat: aanleren met een verscheidenheid aan complementaire methoden om de relaties tussen woorden en de relaties tussen woordstructuur, oorsprong en betekenis te onderzoeken.

Begripsstrategieën en interpretatiestrategieën: het voorspellen van uitkomsten, samenvatten, verduidelijken, vragen stellen en visualiseren en actief benaderen van tekst (metacognitie en generatieve vaardigheden).

Breed curriculum: verscheidenheid aan soorten teksten: wetenschap, literatuur, sociale studies, geschiedenis, kunst en cultuur (achtergrond kennis vergroten).

Docentrol: Rocket Science

1. Corrigerende feedback geven, interpreteren van fouten, het selecteren van voorbeelden om concepten te illustreren, het op verschillende manieren uitleggen van nieuwe ideeën en het verbinden van woordherkenningsinstructie met zinvol lezen en schrijven.
2. Interesse in lezen stimuleren door interessante boeken en discussies waarin leerlingen reageren op allerlei soorten teksten.
3. Schrijven in reactie op lezen is een van de beste manieren om begrip van lezen te verbeteren.

Goede lezers

A strong characteristic of good readers is smooth, accurate oral reading, and it is relatively easy to identify students who cannot read with proficiency. (Brown et al., 2018)

Achtergrond kennis verrijken door...

- Specifieke, expliciete en opbouwende manier, rijk curriculum: leg uit, geef inhoudelijke context (itt begrijpend lezen) (Smith et al., 2021)
- Aandacht voor inhoud: begrijpen, analyseren en interpreteren (Van Dijk et al., 2022)
- Aandacht voor juiste tekstniveau (Smith et al., 2021)

Moeilijke tekst? Hardop lezen in tweetal (Brown et al., 2018)

- 1. Woordherkenning** De sterkste lezer begint met vijf minuten lezen. Vervolgens leest de zwakkere lezer onmiddellijk feedback als het leesproces stukt, moeizaam verloopt of wanneer woorden verkeerd worden uitgesproken.
- 2. Hoofdidee beschrijven** Na iedere leesbeurt geeft de lezer het hoofdidee (d.w.z. over wie of wat de passage gaat), een samenvatting in 10 woorden van de passage en vertelt over de belangrijke gebeurtenissen.
- 3. Voorspellen** De lezer voorspelt wat waarschijnlijk op de volgende pagina zal gebeuren, leest hardop de pagina en vat de gelezen tekst samen. Daarbij bepaalt de andere lezer of de voorspellingen juist zijn.

Eerste 7 aandachtspunten...

1. Vrijetijdslezers
2. Leesspiraal
3. Simple view of reading: begin bij het begin!
4. Complexe docentrol (het *is* Rocket Science)
5. Goede lezers herkennen
6. Goudlokje en achtergrondkennis
7. Lezen in tweetallen (PALS)

Combineren van strategieën!

8. Cognitive load & Pre-teaching

9. Metacognitie

10. Generatief leren

11. Literaire mindmap

12. MURDER

13. Literatuur in dialoog

‘Sturen op Begrip: Effectief Leesonderwijs in Nederland (2021)

De rode draad door de gemeenschappelijke elementen van succesvolle benaderingen is dat de *leerlingen geleerd wordt om actief met teksten om te gaan en zo betekenis te construeren uit een tekst*. Zonder uitzondering staat dit centraal in succesvolle methoden voor begrijpend lezen. j

Cognitive Load Theory

Intrinsieke Cognitive Load

Wat de leerling moet weten: concepten, kennis en vaardigheden (core learning).
Doseren.

Germane Cognitive load

Verwerken en verbinden van informatie en concepten tussen KT en het LT.
Maximaliseren.

Extrinsieke Cognitive Load

Extra belasting van het geheugen waar de leerling niets aan heeft, niet belangrijk.
Minimaliseren.

Cognitive Load verminderen door Pre-teaching

- Simplificeer de taak (verhaal) of gebruik deeltaken (leesinstructie: let op X)
- Woordenschat uitbreiden (vooraf lastige woorden bespreken)
- Personages in schema zetten (mapping)
- Tijdlijnen maken (gebeurtenissen linken aan brede context)

Vragen vanuit leerling perspectief (Tanner, 2011)

- **Voorkennis:** Wat weet ik al over het onderwerp dat mijn leren zou kunnen sturen?
- **Muddy point** Wat was voor mij het meest verwarrend/onduidelijk aan de stof die vandaag is behandeld?
- **Reflecteren:** Voor dit hoofdstuk dacht ik... Nu denk ik...
- **Leerstrategie:** Wat werkt in mijn toetsvoorbereiding?

Promoting Student Metacognition

Kimberly D. Tanner

Department of Biology, San Francisco State University, San Francisco, CA 94132

Vragen vanuit docent- of team perspectief (Tanner, 2011)

- Wat weet ik/weten wij als team van lezen/leren?
- Hoe stimuleer ik lezen/begrip/leren?
- Welke aannames leven in ons team?
- Wat zijn metacognitieve gedachtes over lezen/leren?

Generatief leren - Fiorelli & Mayer (2016)

Het **actief begrijpen** van te leren informatie door deze mentaal te **reorganiseren** en te integreren met voorkennis, waardoor leerlingen in staat worden gesteld om wat ze hebben geleerd toe te passen in nieuwe situaties.

1. Conceptmap

Kernconcepten opschrijven en verbanden aanbrengen

2. Teken

- **Decoratief:** toelichting of illustratie bij boek, tekst, uitleg
- **Concept uitbeelden:** in een tekening (vo). Houd de focus op het concept ipv op de tekening

3. Oefentoets

4. Vragen formuleren

Examen/toetsvragen hebben verschillende moeilijkheidsgraden en denkvaardigheden (en punten). Bijv. afhankelijk van opleiding meer vragen op andere verschillende niveaus.

Van makkelijk naar moeilijk:

1. Onthouden
2. Begrijpen
3. Toepassen
4. Analyseren
5. Evalueren
6. Creëren

Literaire mindmap (Koek, 2010)

Bij de literaire mindmap zijn er 8 takken. Hieronder staan ze in kloksgewijze volgorde weergegeven.

1. Plot	(op 12 uur)
2. Personages	(op 1 uur)
3. Perspectief	(op 3 uur)
4. Tijd	(op 4 uur)
5. Ruimte	(op 5 uur)
6. Symbolen	(op 7 uur)
7. Motieven	(op 9 uur)
8. Thema	(op 11 uur)

MURDER Script

* zes cognitieve en metacognitieve taken worden gecombineerd

M: Mood: Ontspan en concentreer op de taak

U: Understand: Leerlingen lezen individueel een deel van de tekst

R: Repeat: Leerling 1 herhaalt en vat samen

D: Detect: Leerling 2 geeft feedback

E: Elaborate: Samen bespreken/vatten de info uit het tekstgedeelte samen

R: Review: bekijken de tekst opnieuw

- SSMR zorgt voor betere kennis constructie Raes et al. (2016)
- Collaborative SSMR scripts increased students' engagement with the content (Kim & Lim, 2018).

Literatuur in dialoog (Janssen, 2009; 2021)

- Bewust worden van interpretatie verschillen
- Accent op authentieke, diepere vragen
- Individueel, groepje, tweetal, reflecteren, discussiëren

Aanpak: Literatuur lezen in dialoog

Uitleg over gewone, authentieke en kernvragen

1. Kort verhaal of fragment lezen (met korte pauzes)
2. Vragen maken (individueel)
3. Discussiëren over vragen (groepje)
4. Beste vragen selecteren (groepje)
5. Reflectie schrijven (individueel)

De jongen met het mes – Remco Campert

De hond is dood - Maartje Wortel

Leesvaardigheid: Wat kunnen we (meer)?

1. Vrije tijdslezers creëren (alle leeftijden; competentie vergroten)
2. Zwakke lezers identificeren (en woordherkenning automatiseren)
3. Context creëren, achtergrond kennis vergroten (Taalbegrip)
4. Aandacht voor inhoud en interpretatie (vs leesstrategie en begrijpend lezen)
5. Actief aan de slag met teksten (generatieve activiteiten)
6. Langere teksten en moeilijke teksten lezen (uitdagend)
7. Actief reflecteren op teksten (schrijven)

Leesvaardigheid: Liever wat minder...

1. Knutseldidactiek

Boekendozen, boekvloggen, boektrailers filmen, Powtoons, boekopoly, boekergerjeniet, literaire talkshows etc.

2. Youtube

Grammaticale uitleg, boek verfilmingen en flipping the classroom (liever bijvoorbeeld lees huiswerk met check vragen, conceptmap of samenvatting)

3. Powerpoint

Gebruik liever teksten, werkboeken etc. alles wat leesbaar is!

Bedankt voor jullie aandacht!!